

ח

הלל בבלי

ש. גינצבורג בא מאודיסה שבאוקראינה ואילו הלל בבלי בא מווילנה שבליטה. אף הוא בשנת תרע"ב. וכן נתרבו הקולות ונתגוונו הצלילים בשירתנו באמריקה.

ואם פי לא תמיד אפשר לברר בדיוק את ההבדל המהותי שבין אוקראינה וליטה — הוא ידוע למדי. וזכורים לנו יפה אותם מרפוזי-הספרות שהשפיעו כל-כך על סופרינו: אודיסה, ווילנה, ווארשה.

אצל גינצבורג אנו שומעים את נעימת-המשפחה, ואילו אצל בבלי רועדת נעימת-הדורות. "צבא דורות חנוטים בי גנוזים כנאדות חתומים, פאורבי מסתרים הם שומרים נתיבות עולמי". והודעה זאת אינה מקרית. כי הכרה זו של הדורות הקודמים והקדומים טבועה עמוק בישותו. את ימי השלכת הוא אוהב לא רק בשל "יגון כל היקום בכס תוסס ומשווע", כי אם גם בזכות "נהי כל הדורות". ובשיר אחר הוא מתפלל: "מי יתן וינותק פתיל הדורות בי לעד". וכשהוא בא אל חצרות אל נכר, הוא רואה את עצמו "עברי גא עמוס עול-דורות נע פשה בין כפירים". וכשהוא עומד ב"שערי הנצח" הוא מרגיש, כי "חלום כל הדורות עלי תרעף". ומובן, שבירושלים ירגיש ב"סבל הדורות בך תוסס בחביון אבנים", ואף בעמק יקשיב "נגינת דורות הומים", ועלי בוכה על כי "הקיץ הקץ על אילן דורות עתיק".

וסמל לכל הדורות הוא רואה ב"אילן עתיק רב-שרשים". הלא הוא אביו, השותה ממקורות-קדומים ומתפסה פירות-נוי חדשים בכל יום. לו ולגאון הדורות המשוקעים בי הוא מכור עד עולם. ובשעה שאדונר-מוות קורא לה, הוא עונה לו: "נעניתי לך, מוות, אך אל תאיץ בי, לא אוכלת תת לך נשמת עוד":

לא לי היא קלה, דע, לא אקד אגיד אדון לה —

ומי השותף לה?

השירה העברית באמריקה

מצברים, בנוף מרתקים, בארץ בה תסרתנה הנשמות
שם ישכון איש נדל-לב, נאוך הנפש – אבי.
קרית קרוחה לו לאיש הזה ולנפשי צדי עולם:
הוא טפח אותה, נדל אותה קבת ששועים לו
ניצוק אור וסן וטהר-רוחו עליה,
בזך שמי לבו העמקים שטפה,
ובכיר מן שבתו המןקקה צרפה
עד כי ברשת חוטי-זהר מאלימים, איגראים אך אינתקים,
אל נקשו הוא הגדולה קשרה לדור דורים.

ושתי הנשמות האלה „חלום תפארתן לא אל ולא שטן, לא
חיים אף לא מות בו ישלטו שלטת לעולמים“.
הערצת-אבהות זו והקשר ברות הדורות — אלה הם יסודות
ראשוניים בשירתו.
אבל עוד יותר ענין וחיידוש נמצא בדרכו הוא, בחיי עצמו של
בן-ליטה זה.

נושא עול-הדורות מה יבקש בעולם הזה?
הוא מתהלך כאחד מלא-פליאה על פלא-החיים המתגלה ובפיו
שיר ותפילה. עצם השיר — מטרה לו. כי בו ובחרויו המנעימים
הוא מבקש ומוצא את מבוקשו:

בשיר ונחלום, בתפילת תם
בליתי את רב ימי.

ובשיר ובחלום, בתפילת תום יאחז את דרכו בחיים.
אחרי הירושה הגדולה אשר קבל ומשא-הדורות אשר ישא,
נתמה לא-פעם לקלות הזאת שבחרויו, לטיסתו על פני החיים,
לדרכי-נודו הרחבים והשטוחים. כפלג הפזיז, הזך והשקוף, זה
פייטן-הר צנוע, פן גם הוא „שוקק שוטף פל הימים מפלי בין מדוע“
וכצבי הצעיר והמזנק פן גם הוא „אץ ורץ ברינה, הלאה-הלאה באין
מעצור מבלי דעת אנה“.

וכן הוא תועה בארץ לא לו ורוקם „חלומות של פחול“ ומריח פרחים ושר על ריחם ועל יפיים, וצד הדי־זמרה, וקולט צליל־רון, ונושא לבו „ליפעה הברה“, וכל פעם שהוא מרגיש פי קרובה עת שירה, הוא אץ לבוא למקום השיר, „פן יחסר צליל דק במקלה“.

וכל־כך גדול פוח השיר בחייו („נפשי פצועת שיר וזיו“), עד שהוא מתפלל: „מי יתן ומתי פחלון תור־השיר“. פי אחר זה לא יהיה לו כלום. השיר הוא הכלי המחזיק יופי, וליופי תכמה, תצא נפשו. הלך הוא בעולם־הרוחות ו„כל שביב יפי־נפש לבבו יכניע“. ואחריו ירוץ לקצווי־עולם. את המשורר יראה כנודד כל ימיו בדרכי אין־סוף „מעיר אלי עיר ומנוף אלי נוף“. תפארת־המרחקים היא הקוראה ומצווה לו: נדוד! וצמא־הדורות הוא ילהט עורקיו וירתחם: חתור —

ומצא מקור שירה נפי נאיר
הקבור במקום מה בין שמי אל וקהום

הדר שחרים וזיו שקיעות, מתול אורות וצבעים על ניר ועל עץ, יגון רוחות־אסיף אף יללת סופות, המית פלגי אביב ותרועת גל שר, רון שדמה חוגגת, ניר פרחי הכר — כל אלה חתומים בעיניו ושמורים בלבו. „אך הוא נודד נצח, לאחור לא יט ובגנזי עברו לא יגע במעט“, ואך —

לאשר עוד לא נראה ולא נשמע עוד
במלל הסך־סגיה, בקפירות היש
כיון פשמי ובקש לו פדות
— — — — —
ונגינת־הנגינות אין צליל לה וקול
את נקשו הקמה היא משב.

וגם בשירי־הנוף שלו ימזג מרוחו הנודדת, מעצבותו המתוקה, מנגינת־נפשו ומן ה„יופי אין לו שם“ אשר לבבו נצרב בו. אחרים יכולים לראות את הטבע באספקלריה „אופייקטיבית“, לעמוד מן

הצד ולצייר, לתפוס קוים ולצוד דמויות, כאילו הטבע והאדם הם שני עצמים נפרדים, וכאילו יכול האיש לצאת מעור היקום. אבל בבבלי אין פירוד כזה. הוא ממוזג בתוכו את השירה הנובעת מפנים הנפש עם שירת החיים, המזנקת מפנים העולם. וכליריקן הוא מלביש הכל בלבוש עצב דק ושקוף. ובדרך שירה זו ילך תמיד. רעש החיים החדשים לא נגע בה. וסאון הפרך לא הגיע אליה. הארץ החדשה היתה בעיניו בראשית בואו לכאן „נוף תעתועים“ ו„חידה מזורה“ וכן נשארה זרה ומזורה לשירתו עד היום, אף כי הוא עצמו קלט מתרבותה וספרותה (ובמחקרו על „השירה הצעירה באמריקה“, ב„התקופה“, הראה הבנה וקרבת נפש לחדש שבה).

כן עשה גם עם החדש והמהפכני בשירתנו (בשיריו „יחפים“ ו„אף אתם“): הוא מתמרמר על דור היחפים, שלא אל ולא מולדת לו, אשר פיבה כל המאורות וחלל כל המקדשים. ולבו בוכה בו כשהוא רואה „צרופי אש הדורות המטהרת רוויי שקוי קדמון עז ותוסס, הולכים ומטמאים, הולכים ומתנוונים“.

וכשהוא רוצה לראות ולהראות לנו אמריקאים — אינו הולך אל הפרך ואינו מתערב עם ההמון הרועש, אלא אל ההרים ילך, מקום שם ישמרו עוד עלומי הארץ ומקום שם עוד יחיו זקנים וזקנות מדור ראשונים.

באידיליה הנחמדה שלו „מיסיס וואודס“ נראה אשה זקנה בת 92 החיה את חייה השלמים, הבריאים והבלתי־מחוללים בהרים. ולבה „עוד דופק ברעדה לקראת כל חמודות־התבל“. היא מחלקה זרעונים לעופות ועורכת הבליל לבהמות, חולבת הפרות, מחבצה ומגבנה ומזפדה, עובדת בגן ובשדה, משדדה, מזפלה ומנכשה, מאלמה אלומות של תבואה ושחת כבוא עת־הקציר ויוצאת לפרקים ללקט אף גרגרי־אדמה מבשילים“.

בסביבתה ובנופה נראית לנו האשה הזאת כשריד גבורה ותום מימים טובים אשר עברו. ובה מתגלה גם הקשר במקור־החיים ובספר־הספרים, הוא ה„ספר הטוב“, שממנו היא שותה ספורים חביבים עם אמת וחכמה. ופה גם נשמע את נעימת האנושיות.

האוניברסאליות, פי מיסיס וואודס אינה צרת־עין ואינה קנאית דתית. היא אינה מבחינה בין פיתה לכיתה, בין דת לדת ובין אדם לאדם. «כאחד הם פולם בעיני: בית־כניסה קתולי, באפטיסטי ופרסביטיריאני או עברי» ו«אם אהבת־האל אך תדרושו, רק פה תמצאוה בדפי הספר הזה ובהרים!»

וכן גם הרוכל היהודי, האלמן והבודד, הנוסע יום־יום מסטן־איילאנד, מקום שם ביתו, לניו־יורק, אשר בה מסחרו, נוגע עד לבנו בתלישותו מן החיים האלה, שבתוכם הוא מתגלגל ומתלבט. אשתו, חברתו בחיים, מתה עליו ואין לו מה לעשות באי הזה, אבל הוא נתן ספר־תורה לבית־הפנסת אשר בנה, ואיך יעזוב את הספר בידי קהל זר? «איך אעזבנו שם לבדו על האי?» וכשהוא הולך יום־יום לניו־יורק, הוא יושב לבדו בירכתי הספינה וקורא את שיעור־יומו בתהלים. ממזמורי־השיר הקדושים הוא דולה אור וחום למלא נפשו בשממון החול. ספר־התורה על האי וספר־התהלים בידו — שנים אלה מקיימים את רוחו ונשמתו בעולם־תוהו זה. את אוצר־הדורות, אשר אותו יבקש המשורר בכל, יבקש וימצא גם פה.

ואת זה נתן לנו גם בשירי ארץ־ישראל שלו, אשר בסבל־הדורות שלה וביפיה הקודר כבקדחת בנינה ובעמק הפלאות שלה מצא השלמה להרגשת ירושתו.

אותה ראה רק מעט, אבל המעט הזה הכניעו. רק פעם נגלתה עליו זו ארץ הסלעים והחזיונות, ומיד הועם זיו העולם סביבו. היא כבשה כל ישותו «ותחתמי חותמך־אש בבשרי המעונג, נעלת בפני שערי תבל פולם בפתוח שערך האחד, סתמת את כל בארות חיי השוקקות ולא הותרת לי בלתי אם מעינך הקולח במסתרים», וכשהיה צריך לצאת משם ולשוב אל הגולה — יצא בבכי, בתפילה וברתת. ואילו באמריקה, שבה חי הרבה שנים, לא היה כן. כי שם החרישה בו נגינת־ארץ קרובה את שירת השמים. ופה — להיפך: שירת השמים הרחוקים החרישה את שירת הארץ הקרובה. הגעגועים להוד הדורות והפמיהה ל«יפי אין לו שם» עשו את שלהם.